

İSTANBUL'DA GENÇLER ARASINDA CİNSELLİK ARAŞTIRMASI RAPORU

Kültegin Ögel
Ceyda Y. Eke
Nazlı Erdoğan
Sevil Taner
Bilge Erol

İstanbul 2005

Kaynak gösterme

Ögel K, Eke C, Erdoğan N, Taner S, Erol B. İstanbul'da Gençler Arasında Cinsellik Araştırması Raporu. Yeniden Yayın no:16, İstanbul 2005

GİRİŞ

Ergenlik dönemi fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan birçok değişimin yaşandığı, oldukça zor bir dönemdir. Ergenler bu çalkantılı dönemde birçok riskli davranışta bulunabilmektedir. 15-24 yaş arasındaki gençlerde riskli cinsel davranışında hergün biraz daha artmakta olduğu gözlenmektedir. Riskli cinsel davranış daha çok korunmasız cinsel ilişkide bulunma, birden fazla seks partnerinin olması, erken yaşta cinsel deneyim, erken yaşta gebelik ve kürtaj, madde etkisi altında cinsel birliktelik, para ya da başka bir şey karşılığında cinsel ilişkide bulunma gibi kavramlarla açıklanmaktadır.

Cinsellik toplum hayatında sık değişen olgulardan birisidir. Cinsel davranışı anlamak, riskli cinsel davranışları önceden saptamak için de yararlı olacaktır. Ergenlerde cinsel davranışın paternini anlamak amacıyla bu araştırma planlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmaya 15-17 yaş grubunu oluşturduğu düşünülen onuncu sınıf öğrencileri alındı. Örneklem büyüklüğü 3500 olarak belirlendi. Bu örneklem büyüklüğüyle, %1'den %50'ye olan sıklıklar kabul edilebilir kesinlik sınırları içinde olmaktadır (istatistiksel güç %90, tahmin edilen kesinlik sınırı %1'den %50'ye ± 5). Daha önce yaptığımız araştırmalardan elde ettiğimiz deneyime dayanarak, yanıt vermeme, yanlış doldurma, öğrenci sayısının beklenenden az olması gibi etkenlerin %15 civarında olacağı tahmin edildi ve toplam örneklem büyüklüğü 4000 olarak hesaplandı (Ögel ve Tamar, 1996).

Örneklemin seçiminde çok basamaklı küme örnekleme yöntemi kullanıldı. Bunun için ilk aşamada, İstanbul'un farklı bölgelerinden ve sosyoekonomik düzeyinden 15 ilçe seçildi. Her ilçenin 10. sınıf öğrenci sayısının ağırlığına göre o ilçede çalışmaya alınacak öğrenci sayısı belirlendi. İlçede yer alan okul ve öğrenci sayısına göre örnekleme alınacak okul sayısı bulundu. İlçeler ve okullar, karşılaştırma yapmaya olanak sağlamak için 2001 yılında yapılan başka bir araştırmada yer alan ilçeler ve okullar arasından seçildi (Ögel ve ark. 2004). Sınıfların ortalama öğrenci sayısına göre her ilçede ulaşılabilecek derslik sayısı saptandı. İlçede yer alan genel ve meslek liselerindeki tüm derslikler içinden sistematik randomizasyon ile bu derslikler seçildi.

Araştırma 43 okul ve 104 sınıfta yapıldı, toplam 3483 anket uygulandı. 517 anket ise uygulanamadı (%12.9). Sınıf büyüklükleri hesaplanan ortalama sınıf büyüklüğünden küçük olduğu için uygulanamayan anket sayısı 209 (%5.2), sınıflarda olmayan öğrenci sayısı ise 308'dir (%8.84). Araştırmaya 12 meslek lisesi, 25 genel lise, 6 özel lise alındı.

Milli Eğitim Bakanlığının verilerine göre (MEB 2003) İstanbul'da ortaöğretim öğrencilerinde erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı 1.13 iken, bizim örneklemimizde erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı 1.15 bulundu. Genel lisede okuyanların mesleki liselerde okuyanlara oranı 1.45 iken bizim örneklemimizde bu oran 1.72 idi. Genel liselerde okuyanların özel liselere oranı ise 10.1 iken, bizim örneklemimizde bu oran 11.0 idi. Bu haliyle örneklemin, geneli yansıttığını söyleyebiliriz.

Araştırmada kullanılan anket formu 21 bölümden oluşmaktadır. Ankette demografik bilgiler, gençlerin ilgilendiği aktiviteler, aile, arkadaş ve çevre özellikleri, okul yaşantısı ile ilgili sorular, cinsellik, sokakta çalışma, evden kaçma, kendine zarar verme davranışı, öfke, şiddet davranışı ve eğilimi, suç ve madde kullanımı, ihmal ve istismar, hastalıklar, intihar, travma ve sağlık alanlarına dair sorular yer almaktadır. Ancak bu raporda sadece cinsellik ile ilgili bilgiler değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırma 2004 yılının Mart ve Mayıs ayları arasında Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği tarafından yürütülmüştür. Araştırma öncesi İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Anketler, her ilçede anketör olarak görevlendirilen ve özel olarak eğitilen rehber öğretmenler aracılığıyla yapılmıştır. Toplam 28 rehber öğretmen anketör olarak çalışmıştır. Uygulama sırasında güvenilirliği arttırmak için sınıf öğretmenlerinin bulunmamasına özen gösterilmiştir. Anketler isim verilmeden doldurulmuş ve karışık olarak, kapalı bir zarf içinde toplanmıştır. Her anketör, anketin yapıldığı günkü sınıf mevcudunu kaydetmiş ve sınıfta olmayan öğrenci sayısı not edilmiştir. Uygulama sırasında sınıfta olmayan öğrencilere ulaşılamamıştır. Toplanan formların değerlendirilmesi optik okuyucu aracılığı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Cinsellik sorularının analizi “Eğer bu güne kadar cinsel ilişkiye girdiyse hayatın boyunca kaç kişi ile cinsel ilişkide bulundun?” ve “Karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girdin mi?” sorularına tutarlı cevap veren 2961 öğrenci arasında yapılmıştır. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Cinsiyet, yaş, sosyoekonomik seviye (SES) ve madde kullanım dağılımı

	N	%
Cinsiyet		
Kız	1562	45.5
Erkek	1870	54.5
Yaş		
15 yaş ve altı	1338	38.7
16	1595	46.1
17 ve üstü	528	15.3
SES		
600 milyon altı	970	28.0
600 milyon üstü	1271	36.7
Bilmiyorum	1219	35.2

Öğrencilerin %16.3’ünün karşı cinsten hiç arkadaşı yokken örneklemin yarıya yakınının karşı cinsten en az 5 arkadaşı vardır. Çalışmaya katılanların %67’si hayatları boyunca en az bir kez karşı cinsten biri ile çıktıklarını, %19.9’u hayatları boyunca en az bir kez cinsel ilişkide bulduklarını belirtmişlerdir.

Erkeklerin karşı cinsten arkadaş sahibi olma, karşı cinsten biri ile çıkma ve cinsel ilişkiye girme sıklıkları kızlara oranla daha yüksektir. Oranların ayrıntıları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Karşı cinsten arkadaş olma karşı cinsten biri ile çıkma ve cinsel ilişkiye girme oranları

	Genel		Erkek		Kız	
	N	%	N	%	N	%
Karşı cinsten arkadaş*						
Hiç	479	16.3	215	14.3	258	18.4
Bir kez	390	13.2	166	11.0	220	15.7
2-3 kez	470	15.9	203	13.5	260	18.5
4-5 kez	155	5.3	80	5.3	73	5.2
5’den fazla	1453	49.3	844	56.0	591	42.2
Karşı cinsle çıkmak **						
Hiç	971	33.0	450	30.0	508	36.2
Bir kez	664	22.6	286	19.0	371	26.4
2-3 kez	613	20.8	307	20.4	298	21.2
4-5 kez	196	6.7	103	6.9	90	6.4
5’den fazla	498	16.9	356	23.7	136	9.7
Karşı cinsle cinsel ilişkiye girmek***						
Hiç cinsel ilişkiye girmedim	2371	80.1	993	65.5	1346	95.6
Bir kişi	208	7.0	166	10.9	39	2.8
2-3 kişi	150	5.1	139	9.2	11	.8
4-5 kişi	62	2.1	61	4.0	1	.1
5’den fazla	170	5.7	157	10.4	11	.8

* X^2 : 59.62. sd: 4. p: 0.000

** X^2 : 110.64. sd: 4. p: 0.000

*** X^2 : 422.71. sd: 4. p: 0.000

Cinsel ilişkiye girdiğini belirtenlerin dörtte biri ilk cinsel deneyimini 13 yaşında ya da daha önce yaşadığını belirtmiştir. İlk cinsel deneyim yaşı ağırlıklı olarak 14-15 yaşlar arasındadır. Cinsiyetler açısından bakıldığında ilk cinsel deneyimlerini erkeklerin kızlardan daha erken yaşta yaşadığı görülmektedir. Tablo 3’de öğrencilerin ilk cinsel deneyim yaşının cinsiyete göre ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

*Tablo 3: İlk cinsel deneyim yaşı ve cinsiyete göre karşılaştırma**

	Genel		Erkek		Kız	
	N	%	N	%	N	%
13 veya altı	200	5.7	173	24.3	24	25.8
14-15	336	9.6	310	43.5	23	24.7
16	201	5.8	171	24.0	30	32.3
17 veya üstü	78	2.2	59	8.3	16	17.2

* χ^2 : 11.15, sd: 3, p: 0.011

Cinsel ilişkiye girdiğini söyleyen öğrencilerin %3.8’i hiçbir korunma yöntemi kullanmazken yaklaşık %10,7’si prezervatif kullandığını belirtmiştir. Tablo 4’de cinsiyete göre farklılıklar daha ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 4: Cinsel ilişkiye girenler tarafından kullanılan doğum kontrol yöntemi oranları

	Genel		Erkek		Kız	
	N	%	N	%	N	%
Hiçbir yöntem kullanmadık	134	3.8	116	20.7	18	25.0
Dışarı boşalma	113	3.2	95	17.0	15	20.8
Doğum kontrol hapı	22	0.6	17	3.0	4	5.6
Prezervatif	371	10.7	332	59.3	35	48.6

Kız öğrencilerin %1’i hayatları boyunca en az bir kez hamile kaldıklarını belirtmiştir. Erkeklerde hayat boyu en az bir kere birini hamile bırakma oranı %10’dur. Oranlar Tablo 5’de daha ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Ancak bu oranlar biraz şüpheli gözükmemektedir. Burada gençlerin hamile kaldıklarını zannettiklerinden veya böyle bir riski anlattıklarını düşünebiliriz.

Tablo 5: Hamile kalma, hamile bırakma oranları

	Genel		Erkek		Kız	
	N	%	N	%	N	%
Hiç	3148	90.4	1600	87.9	1509	97.9
Bir kez	83	2.4	71	3.9	9	0.6
2-3 kez	44	1.3	37	2.0	7	0.5
4-5 kez	30	0.9	25	1.4	4	0.3
5’den fazla	104	3.0	88	4.8	13	0.8

Örneklemin yarıya yakını kısmı hayat boyu mastürbasyon yapmadıklarını belirtmiştir. 5'den fazla mastürbasyon yaptığını belirtenlerin oranı ise %43.3'dür. Tablo 6'da ayrıntılı oranlar yer almaktadır.

Tablo 6: Hayat boyu mastürbasyon yapma oranları

	Genel		Erkek		Kız	
	N	%	N	%	N	%
Hiç	1558	44.7	198	11.0	1338	87.4
Bir kez	87	2.5	51	2.8	34	2.2
2-3 kez	149	4.3	115	6.4	33	2.2
4-5 kez	74	2.1	59	3.3	14	0.9
5'den fazla	1508	43.3	1376	76.5	112	7.3

Madde kullanımına göre karşılaştırıldığında madde kullanan gençlerin cinsel ilişkide bulunma oranı kullanmayanlara göre 4.8 kat fazladır. Yine madde kullanan gençlerin hamile kalma ve bırakma oranları madde kullanmayanlara oranla 6.4 kat fazladır.

Cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında erkeklerin karşı cinsten arkadaş edinme, birisiyle çıkma, mastürbasyon yapma ve cinsel ilişkiye girme olasılığı kızlara göre daha yüksektir. Bunun yanında erkekler kızlara göre daha erken yaşta cinsel ilişkiye girmekte fakat daha çok korunma yöntemi kullanmaktadır. Erkeklerin karşı cinsten arkadaş edinme ve birisi ile çıkma olasılığı kızlara göre yaklaşık 1.5 kat fazladır. Erkeklerin karşı cinsle cinsel ilişkiye girme olasılığı 11.7 kat, mastürbasyon yapma olasılığı ise 63.1 kat daha fazladır. Kız öğrencilerin sadece %11'i mastürbasyon yaptığını söylerken bu oran erkeklerde %88.6'dır. Erkeklerin madde kullanımı kızlardan 1.7 kat daha fazladır. Bunun yanında okulda başarısı iyi olan erkekler kızlardan 3 kat daha fazladır.

Sosyoekonomik statüsü yüksek olan öğrencilerin karşı cinsten arkadaş olma, çıkma, cinsel ilişkiye girme ve mastürbasyon yapma oranları SES'si düşük olanlara oranla daha yüksektir. Bunun yanında, SES'si yüksek olan öğrencilerin korunma yöntemlerini kullanım oranları düşük olanlara göre daha fazladır.

Okul başarısı kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere göre karşı cinsle cinsel ilişkiye girme oranı 4.3 kat ve mastürbasyon yapma oranları 3.3 kat fazladır. Benzer bir şekilde okul başarısı kötü olan öğrencilerin 13 yaşın altında cinsel birliktelikte bulunma oranı okul başarısı iyi olan öğrencilerden 4.3 kat fazladır. Ayrıntılar Tablo 7 ve 8'de yer almaktadır.

Tablo 7: Karşı cinsten arkadaş edinme, birisiyle çıkma, mastürbasyon yapma ve cinsel ilişkiye girme oranlarının cinsiyete, madde kullanımına, sosyoekonomik düzeye (SES) ve okul başarısına göre karşılaştırılması

	Genel	Cinsiyet		Madde Kullanımı		SES		Okul Başarısı	
		Erkek	Kız	Madde Kullanmayanlar	Madde Kullananlar	600 milyon altı	600 milyon üstü	İyi	Kötü
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Karşı cinsten arkadaş									
Yok	29.9	25.6	35.0	30.7	23.3	40.5	20.9	29.8	26.0
Var	69.6	74.4	65.0	69.3	76.7	59.5	79.1	70.2	74.0
Karşı cinsle çıkmak									
Hiç çıkmadım	33.1	30.5	36.7	35.0	23.9	40.4	26.3	35.4	26.4
Çıktım	65.7	69.5	63.3	65.0	76.1	59.6	73.7	64.6	73.6
Karşı cinsle cinsel ilişkiye girmek									
Hiç cinsel ilişkiye girmedim	79.0	66.5	95.9	85.5	55.0	83.0	78.6	85.0	57.0
Cinsel ilişkiye girdim	18.9	33.5	4.1	14.5	45.0	17.0	21.4	15.0	43.0
Mastürbasyon									
Hiç yapmadım	47.5	11.4	89.0	52.2	31.1	52.4	44.3	53.3	25.4
Yaptım	50.1	88.6	11.0	47.8	68.9	47.6	55.7	46.7	74.6
Hamile kalma/ bırakma									
Yok	94.3	92.9	99.2	97.5	86.1	96.0	96.1	96.1	93.3
Var	4.1	7.1	0.8	2.5	13.9	4.0	3.9	3.9	6.7
İlk cinsel deneyim yaşı									
13 yaş ve altı	4.5	21.6	15.7	20.8	22.5	79.7	77.8	83.9	54.9
13 yaş üstü	15.8	78.4	84.3	79.2	77.5	20.3	22.2	16.1	45.1
Doğum kontrol yöntemi kullanımı									
Kullanmadım	3.0	35.3	45.7	36.6	32.1	87.1	81.1	87.4	65.6
Kullandım	12.5	64.7	54.3	63.4	67.9	12.9	18.9	12.6	34.4

Tablo 8: Madde kullanımı, sosyoekonomik düzey ve okul başarısına göre çeitli cinsel davranışların görülme riski

	Erkek/ Kız Odds (GA)	Madde yok/ var Odds (GA)	SES 600mil. altı/üstü Odds (GA)	Okul başarısı iyi/kötü Odds (GA)
Karşı cinsten arkadaş	1.6 (1.3-1.8)*	1.5 (1.5-1.9)*	2.6 (2.1-3.1)*	1.2 (0.9-1.7)
Karşı cinsle çıkmak	1.3 (1.1-1.5)*	1.7 (1.4-2.2)*	1.9 (1.6-2.3)*	1.5 (1.1-2.1)*
Karşı cinsle cinsel ilişkiye girmek	11.7 (8.8-5.4)*	4.8 (3.9-6.03)*	1.3 (1.1-1.7)*	4.3 (3.2-5.7)*
Mastürbasyon	63.1 (50.4-9.1)*	2.4 (1.9-3.02)*	1.4 (1.2-1.7)*	3.3 (2.5-4.6)*
Hamile kalma/ bırakma	9.3 (5.1-17.0)*	6.4 (4.4-9.3)*	0.98 (0.6-1.6)	1.8 (0.9-3.1)
İlk cinsel deneyim yaşı	0.8 (0.4-1.5)	0.9 (0.6-1.4)	1.1 (0.9-1.4)	4.3 (3.2-5.7)*
Doğum kontrol yöntemi kullanımı	1.7 (0.9-2.9)	1.3 (0.9-2.0)	1.6 (1.2-2.03)*	3.6 (2.7-4.9)*

*p<0.05

SONUÇ

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, İstanbul’da Lise 2.sınıf öğrencilerinde karşı cinsten arkadaş olma, karşı cinsten biri ile çıkma, karşı cinsle cinsel ilişkiye girme, hamile kalma/bırakma, mastürbasyon yapma, ilk cinsel deneyim yaşı ve doğum kontrol yöntemi kullanımı açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında erkeklerin arkadaş edinme, birisiyle çıkma, mastürbasyon yapma ve cinsel ilişkiye girme sıklıkları kızlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Buna ek olarak erkeklerin kızlara göre daha erken yaşta cinsel ilişkiye girdikleri gözlenmiştir. Bu durum da erkeklerin daha fazla riskli cinsel davranışta bulunma olasılığı olduğunu ve kızlara oranla daha fazla risk altında olduklarını gözlenmektedir.

Erkeklerin madde kullanımı oranı da kızlardan daha fazla bulunmuştur. Madde kişinin sağlıklı bir şekilde düşünüp, karar vermesine engel olduğundan riskli cinsel davranış riskini de arttırmaktadır. Bu nedenle madde kullanan erkeklerin riskli cinsel davranışta bulunma olasılıkları yüksektir.

Araştırmada sosyoekonomik statüsü (SES) yüksek olan öğrencilerin karşı cinsten arkadaş olma, çıkma, cinsel ilişkiye girme ve mastürbasyon yapma oranları SES’si düşük olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. SES ‘nin yüksek olduğu topluluklarda genellikle evlilik öncesi cinsel birliktelik ve cinselliğin yaşanması gibi konulara daha ılımlı yaklaşılması böyle bir farka sebep olabilir ve riskli cinsel davranışı arttırabilir. Bunun yanında, SES’si yüksek olan öğrencilerin korunma yöntemlerini kullanım oranlarının düşük olanlara göre daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bu da yine maddi gücün korunma yöntemlerine ulaşma ve satın almayı kolaylaştırıcı bir etkisi olduğunun göstergesi olabilir.

Son olarak okul başarısı kötü olan öğrencilerin iyi olan öğrencilere göre karşı cinsle cinsel ilişkiye girme ve mastürbasyon yapma oranlarının oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir. Benzer bir şekilde okul başarısı kötü olan öğrencilerin 13 yaşın altında cinsel birliktelikte bulunma olasılığı da okul başarısı iyi olan öğrencilere nazaran daha fazladır. Bu sonuçlar her başarısız öğrencinin riskli davranışta bulunduğunu göstermekten öte risk altındaki ergenlerin tespit edilmesi ve onlara uygun müdahalenin yapılması açısından önem taşımaktadır.

Tüm bu bulguların sonuçlarına bakıldığında yetersiz bilgi, yanlış inanışlar ve kültürel yapı gibi bir çok sebeple gençlerin riskli cinsel davranışta bulunduğu gözlenmektedir. Özellikle medya, okul ve ailelerin “doğru” cinsel bilgi sağlaması riskli davranışların azaltılması ve hatta önlenmesi için çok büyük önem taşımaktadır. Ergenlerin ihtiyaçlarına uygun programlar hazırlanmak hem onları riskten korumak, hem de yaşam kalitelerini arttırmak açısından önemlidir.